

ВИДОВЕ ОПРЕДЕЛЕНИЯ

СЪГЛАСУВАНО ОПРЕДЕЛЕНИЕ

Съгласуваното определение е определение, което приспособява граматическите си показатели за род и число към граматическите показатели за род и число на определяемото, например:

Животворното слънце пръскаше **широки** и **топли** вълни върху **ободрената** земя (Елин Пелин).

Съгласуваното определение се изразява чрез части на речта, които се менят по род и число: прилагателни имена, причастия, някои видове местоимения и числителни имена:

■ изразяване на съгласуваното определение чрез прилагателно име:

Вратата насреща беше отворена, **утринното** слънце току-що бе стъпило на прага ѝ. (Д. Талев)

■ изразяване на съгласуваното определение чрез причастие:

Тогава **огнедишайят** демон на войната / по цялата земя развял бе знамената / на своята страшна мощ. (Хр. Смирненски)

■ изразяване на съгласуваното определение чрез местоимение:

Хайде да вървиме, **мое** сърце - рекъл Павлин и сладко целунал **своята** годеница. (Л. Каравелов)

■ изразяване на съгласуваното определение чрез числително име:

На **третия** ден пристигна хубавият автомобил на капитана заедно с Лиана. (Елин Пелин).

Съгласуваното определение се разпознава с помощта на въпрос в чийто лексикално-граматически състав задължително се включват някои от следните въпросителни местоимения: „кой” („коя”, „кое”, „кои”), „какъв” („каква”, „какво”, „какви”), „чий” („чия”, „чие”, „чии”), „колко”, „колцина” и определяемото.

Например:

Сладкият унес победи любопитството ѝ. (Г. Райчев) Кой унес? - сладкият.

На тая позиция ние стояхме повече от **десетина** минути. (Й. Йовков) Колко минути? - десетина.

Съгласуваното определение се членува, когато разкрива признак на известен (познат) предмет, и обратно: не се членува, когато разкрива признак на неизвестен (непознат) предмет.

Например:

Изведнъж **висок** плач на жена процепи **притихналото** село. (Й. Йовков)

Когато определяемото е изразено чрез съществително име от м. род., ед. число, съгласуваното определение приема пълен или кратък член в зависимост от синтактичната функция на определяемото. Ако определяемото изпълнява синтактичната функция на подлог, съгласуваното определение приема пълния член

Например:

Като змия изсъска **гъстоплетеният** камшик в ръката на Индже. **Белият** му кон хвъркна под него. (Й. Йовков).

Ако определяемото изпълнява синтактичната функция на второстепенна част на изречението, съгласуваното определение приема краткия член.

Например:

В **сиромашкия** двор на нане Стоичко беше израснала чудна върба. (Елин Пелин)

Когато към едно определяемо се отнасят две или повече от две съгласувани определения, обикновено се членува само първото от тях.

Например:

Тежката божия врата се откряна и отвътре подаде сънена глава свети Петър, ключарят” (А. Каралийчев).

Съгласуваното определение заема позиция в близост до определяемото - най-често пред него и рядко след него.

Например:

Върху **меката** постилка в каруцата до **малкия** Иванчо спеше сладко **друго** дете... (Елин Пелин)

На мене често ми се присънва как **земята** - **опепелена, опустошена** - изпуца последния си дъх... (Н. Хайтов)

Аз ти изпращам / по **залеза** **теменужен** / тази **изповед** **кратка**, / тоя **вик** **закъснял**. (Л. Стефанова)

НЕСЪГЛАСУВАНО ОПРЕДЕЛЕНИЕ

Несъгласуваното определение е определение, което не приспособява граматическите си показатели за род и число към граматическите показатели за род и число на определяемото.

Например:

И цели три месеца **капка дъжд** не капна.

Всичките върхове на планината бяха озарени от **лъчите на слънцето**.

СЪГЛАСУВАНО ОПРЕДЕЛЕНИЕ

Определение и определяемо се съгласуват по род и число!

дъждовна   **капка**
ж. род; ед. число   ж. род; ед. число

слънчеви   **лъчи**
м. род; мн. число   м. род; мн. число

НЕСЪГЛАСУВАНО ОПРЕДЕЛЕНИЕ

Определение и определяемо **НЕ** се съгласуват по род и число!

капка   **дъжд**
ж. род; ед. число   м. род; ед. число

лъчите   **на слънцето**
м. род; мн. число   ср. род; ед. число

ЧИСЛИТЕЛНИТЕ ИМЕНА КАТО ЧАСТИ НА РЕЧТА ЗА ОЗНАЧАВАНЕ НА ОПРЕДЕЛЕНИЕ В ИЗРЕЧЕНИЕТО

■ Числителни бройни имена

Посочват броя на предметите (*едно, две, три..*). Не се менят по форма, изключение правят (*един, една, едно, едни; две, двама, два*).

В писмената реч, освен с думи, числителните бройни могат да се означават и с арабски числа (*1, 2, 3...*).

■ Числителни редни имена

Назовават реда на предметите (*първи, втори, трети...*). Менят се по **род и число** и се **членуват** също като прилагателните имена.

м. р.; ед.ч.	<i>първи/-ят</i>	<i>втори/-ят</i>	<i>трети/-ят</i>
ж. р.; ед.ч.	<i>първа/-та</i>	<i>втора/-та</i>	<i>трета/-та</i>
ср. р.; ед.ч.	<i>първо/-то</i>	<i>второ/-то</i>	<i>трето/-то</i>
мн. ч.	<i>първи/-те</i>	<i>втори/-те</i>	<i>трети/-те</i>

В писмената реч, освен с думи, числителните редни могат да се означават и с римски числа (*I, II, III...*).